

حضرت امیر خسرو

Date 19.12.20
Page

محبوب محبوب الہی شیرین سخن طوطی ہند ملک الشعراء
شیرین کلام حضرت امیر خسرو حسین و بزرگترین
شاعر فارسی زبان ہند است وی در نظم و
نثر فارسی جبرہ دست و کمال مہارت بود
خسرو از استادان فن نہ فقط در شہ قارہ
ہند بلکہ در تمام دنیا ایامات فارسی بشمار
31 روفد وی در انواع مختلف منظوم و منثور
مانند غزل و قصیدہ و مثنوی قطعہ ترجیع بند
رباعی و تاریخ لوتیلی و زندگی نامہ وغیرہ معارف
کامل داشتہ اگرچہ گویم کہ امیر خسرو در انواع
مختلف منظوم و منثور زبان فارسی جبرہ دست
بود استنباط نیارند

حکیم ابوحسن عین الدین بن سیف الدین
محمد معروف بہ امیر خسرو دہلوی در سال 651ھ
یعنی 1253 قرن میلادی چشم بہ جہان گشود پدرش
امیر سیف الدین محمد افغان نظامی ترک بود
سیف الدین را از امرای ملک دہلی و نوشتہ اند کہ
در حملہ جنکیز خان بہ کشور ہندوستان
مہاجرت کرد و در دربار سلطان قہر تعلق بخش
مہمی بدست آورد پدر امیر خسرو از قبیلہ الاچین
ترک بود سیف الدین محمد در کشور ہندوستان
بازئی پتیالی شہمی نزد دہلی از دعوت کرد پدر
امیر خسرو در دربار شمس الدین التمش پادشا
مہروف سلطنت دہلی ترقی زبانی کردہ و بہ امیر
سیف الدین محمد شہمی معروف شدہ بود
خسرو از زمان کودکی قہر کج شاعری خود را آشکار
ساخت زیرا کہ پدرش اہل علم و فضل بود خود
نیز علوم و فنون پرداخت و مطالعہ اشعار و آثار
فارسی را علافہ خود ساخت تا در این زمان تہیہ
پیدا کرد

اقامتگاہ امیر خسرو در میان امیر زادگان

دربار سلاطین هند دهلی بود وی بیشتر از پیش
سلاطین سلطنت دهلی قدر و منزلتی داشت
خرو فقط شاعر و نویسنده و مؤرخ نبود بلکه
صوفی و عارف بزرگ نیز بود امیر خرو در
مجلسی از بزرگترین و مشهورترین مشایخ و
عارفان هند شیخ نظام الدین محمد بن احمد دهلوی
معروف به نظام الدین اولیا شاعر و شاعر خرو
برای پیرو مرشد خود احترام زیادی داشت
خرو با وجود اینکه بیشتر اوقات وی در حرمت
سلاطین مختلف دهلی سر میزد هیچگاه از
میزان ارادت و توجیه وی به پیرو مرشد خود
کاسته نشده خرو نیز مانند استاد و پیرو مرشد
نامور و عالی رتبه خود پیرو سلسله عرفان
چشتی بود نظام الدین اولیا نیز خرو را از وی
فی داشت خرو با حسن دهلوی شاعر نامدار
که از لقب سعدی هند مشهور است از طریق
همین شیخ آشنا شد پس این دو شاعر
فارسی گوینان هند دوستی عمیق ایجاد کردند
امیر خرو را باید یکی از بزرگترین
شخصیت های خود راخته فی دانست در دنیا
وفردی که اهل یک زبان بودند باشند و به زبانهای
دیگر آثار وی بوجود آورده باشند کم بوده و
شاید نداشتند خرو در شعر و ادب بر زبانهای
مختلف مانند فارسی و ترکی و تازی و سانسکرت
و هندی چیرگی داشت و آثار ارزشمندی از خویش
به یادگار نهاده است امیر خرو آدم
تابخواهی بود این امر لازم به ذکر دانست که خرو در
خانواده ای چشم به جهان گشوده بود که ظاهراً زبان
آنها ترکی است نکته مهم دیگر این هست که وی
در خانواده ای زندگی می کرد که زبان بومی آنها فارسی
نیست آنها به زبان هندی سخن می گویند

Continued ...

علاوه و کمتر از این است که معیج کدام از افراد
خالواده و ابام و اجداد خسرو اهل شور و شایری
و سخنوری نبوده است بلکه همگی از طرف پدر
و مادر شکی و نظامی بودند

امیر خسرو از شاعران بزرگ ایران
مخلصی سوری و نظامی و خاقانی و سنائی پیروی
کرده وی در مفاخر نازیل بیرو سبک سوری بود
چنانکه خود به این نکت اشاره می کند و می گوید -
جلد سخنم دارد شیرازه شیرازی

علاوه بر آثار دیگر خسرو در مثنوی تابع نظامی
گنجوی بود چیره دستی که نظامی گنجوی در تنظیم و
ترتیب آثار منظومه های خود به کار برده بود
باعتقاد شد که اثرش مورد تقلید شاعران بعدی
او قرار گرفت اولین کسی که وی تقلید کرد امیر
خسرو بود و پس از شاعران دیگری هم از نظامی
تقلید کرده اند اما خسرو یکی از موفقترین مقلدان
نظامی گنجوی است. امیر خسرو به شاعر بزرگ
فارسی نظامی گنجوی اعتقاد تام داشت و به
تقلید وی خمسه ای ساخته است: خسرو می گوید -
نظامی که استاد این فن وی است

در این بزم که شمع روشن وی است
ز ویرانه گنجی شد گنجی سنگ
ساز یافتند گنج سخن را به پنج
جو خسرو به آن پنج هم بنده شد

و از آن بازوی فکرش ریخته شد
خمسه خسرو به تقلید خمسه نظامی
اد مطلع النوار بر وزن و شیوه سخن الالاسرار
شیرین و خسرو به پیروی از خسرو شیرین
مجنون و لیلی به جواب از لیلی و مجنون
آینه از کندی به تقلید اسکندرنامه
هشت به هشت بر وزن و شیوه هفت به هفت